

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2017. október 20.

**PEDAGÓGIA
ISMERETEK**

**EMELT SZINTŰ
ÍRÁSBELIVIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató a vizsgázók teljesítményének értékeléséhez

(az értékelő tanárok részére)

A javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett válaszokra kizárólag a megadott pontszámok adhatók.

A megadott pontszámok további bontása csak ott lehetséges, ahol erre külön utalás van. Az így kialakult pontszámok csak egész pontok lehetnek.

Egyes feladatoknál a megoldási útmutatótól eltérő, szakmailag helyes válaszokra is adhatók pontok.

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

1. Határozza meg, hogy melyik fogalom melyik névhez kapcsolható a megadottak közül! Egy névhez nem tartozik fogalom. 4 pont

a) empirikus megfigyelés	1) Köhler
b) az első pszichológiai laboratórium létrehozása	2) Locke
c) behaviorizmus	3) Wundt
d) alaklélektan	4) Watson
	5) Pavlov

a) 2. b) 3. c) 4. d) 1.

Minden helyes válasz 1-1 pont.

2. Határozza meg, mi a különbség a kísérletben a függő és a független változó között!

4 pont

A kísérletben bizonyos változókat befolyásolnak a kutatók, és mérik ennek hatását más változókra. Amit befolyásolnak, azt független változónak nevezik, amit mérnek, az a függő változó.

A független és a függő változó tartalmilag helyes meghatározása 2-2 pont.

3. Írja a kipontozott részre annak a betűjelét, amelyikre igazak az állítások! 4 pont

A. verbális kommunikáció

B. nonverbális kommunikáció

C. mindkettő

D. egyik sem

C Célja lehet pl. valamilyen információ közlése, belső tartalom kifejezése vagy felszólítás valamilyen tevékenységre.

D Alkalmazási szabályai általánosak: térben és időben állandóak.

B Ebbe a körbe tartozik a proxemika is.

A Az emberi érintkezés és az ismeretek megszerzésének, közvetítésének, valamint a gondolkodásnak a leghatékonyabb eszköze.

Minden helyes válasz 1-1 pont.

4. Csoportosítsa az állításokat! Írja az egyes játékfajtákra leginkább jellemző állítások

betűjelét a megfelelő vonalra!

8 pont

- a) A játék tartalmát valamilyen mozgássor ismétlése vagy valamilyen eszközzel, tárggyal végzett cselekvéssor határozza meg.
- b) Gyakran a hagyományos játékok új megjelenési formája, amelyben megváltoztak a játszhatóság körülményei és sebessége.
- c) A játék téma- és tartalomválasztásában megjelennek azok a szociális kapcsolatok, emberi viszonyok, amelyeket a gyermek megtapasztal.
- d) A játéktér általában képileg használható ki.
- e) Ebbe a csoportba tartozik pl. a gyakorlójáték, valamint az építő- és konstruáló játék.
- f) A játékszituáció, a játék menete, a játékban résztvevők feladata, tevékenysége, szavai/mondatai... előre rögzítettek.
- g) Ebbe a csoportba tartozik a bábjáték és a dramatizálás is.
- h) Ebbe a csoportba tartozik pl. a népi gyermekjátékok egy jelentős része.

művelethangsúlyos játékok: **a, e**szerephangsúlyos játékok: **c, g**szabályhangsúlyos játékok: **f, h**számítógépes játékok: **b, d****Minden helyes válasz 1-1 pont. Soronként csak az első két válasz értékelhető.****5 Jelölje az állítások igazságtartalmát I (igaz) vagy H (hamis) betűkkel a mondatok előtti vonalon!**

6 pont

- ...**H**... A fejlődéslélektanban a filogenezis a fogamzástól a halálig tartó személyiségváltozás folyamatát jelenti.
- ...**I**... A fejlődés előrehaladó változás, amely minőségileg új és magasabb rendű formát hoz létre.
- ...**I**... E. Erikson pszichoszociális személyiségelméletében az életpálya nyolc szakaszra bontható, ezek mindegyikében meghatározható egy alapkonfliktus, amelyet a személyiségnek meg kell oldania.
- ...**H**... A struktúra és dinamika törvénye szerint az egyes pszichés jelenségek és működések differenciálódása nem teljesen egyszerre történik.
- ...**I**... Az érési folyamatok az egyéni fejlődéstől és a környezet hatásaitól függetlenül is bekövetkeznek.
- ...**I**... A felgyorsult fejlődést akcelerációnak nevezzük.

Minden helyes válasz 1-1 pont.

6. Soroljon fel legalább hat jellemzőt, amely igaz az ambiciózus/normatív családi nevelési típusra, illetve a nevelési típus gyermekre gyakorolt hatására! 6 pont

- **A szülő meleg, érzelmileg stabil családi légkört teremt (meleg).**
- **A gyermek számára az utat pontosan kijelöli, merev irányítással nevel (zárt).**
- **A szülői elvárások világosak, következetesek (erős).**
- **A gyermek szorgalmas, kötelességtudó, érzelemgazdag lesz.**
- **A gyermek nem tanulja meg, hogy bizonyos helyzetekben hogyan kell önállóan döntenie.**
- **A gyermek részéről gyakoribb a kudarckerülő magatartás, kreativitását, egyéni ötleteit a kudarctól való félelem miatt háttérbe szorítja.**

Minden helyes válasz 1-1 pont.

Más, szakmailag helyes válasz is elfogadható.

7. Soroljon fel legalább 6 elvárást, amelyet a megbeszélés módszerének alkalmazása során a pedagógusnak figyelembe kell vennie! 6 pont

- a) **Épüljön a tanulók előzetes ismereteire**
- b) **Reagáljon a tanulók ötleteire, felvetett szempontjaira**
- c) **Kötetlen, oldott légkörben történjen**
- d) **Segítse a tanuló értékelő, analizáló, szintetizáló gondolkodását**
- e) **A megbeszélés indítása problémafelvető legyen**
- f) **Az indító, irányító, ellenőrző kérdések jól megtervezettek legyenek**
- g) **Mindenki aktívan vegyen részt benne**
- h) **A felfedezett hibákat, tévedéseket a pedagógus tapintatosan korigálja**
- i) **A pedagógus a fontos részletek kiemelésével strukturálja az információkat**

Minden helyes válasz 1-1 pont.

Más, szakmailag helyes válasz is elfogadható.

8. Írja a mondatok kipontozott helyeire a hiányzó fogalmakat! 5 pont

A ...**tolerancia**..... a kölcsönös megértés és tisztelet alapja, elsősorban mások véleménye, világnézete, etnikai vagy nemzeti hovatartozása... iránti türelmesség.

Az ...**empátia**.....az a képesség, amelynek segítségével az egyén a másik emberrel való közvetlen kapcsolata során bele tudja élni magát a másik lelkiállapotába, meg tud érezni és érteni a másokban olyan emóciókat, indítékokat és törekvéseket, amelyeket az szavakban direkt módon nem fejez ki.

A ...**csoport/közösség**... egymással érintkező, együttműködő tagokból álló egység; az egyéneknek olyan együttese, amelyet közös ismérvek jellemeznek, közös célok és feladatok kötnek össze.

Az**altruizmus**.... önzetlen, áldozatkész, emberszerető, mindenféle ellenszolgáltatás nélkül mások javán fáradozó, másokról gondoskodó viselkedés.

Az**attitűd**..... készenlét, viselkedéses és intellektuális beállítottság, amely a vágyakkal, véleményekkel, érzésekkel és ítéletekkel összefüggésben meghatározza az egyén reagálási módját adott helyzetben.

Minden helyes válasz 1-1 pont.

9. Relációanalízissel oldja meg a feladatot! Írja a megfelelő betűjelet az egyes állítások sorszámára elé! 7 pont

A (+^+): Mindkét állítás igaz, és összefüggés van közöttük.

B (++): Mindkét állítás igaz, de nincs közöttük összefüggés.

C (+ -): Az állítás igaz, az indoklás hamis.

D (- +): Az állítás hamis, az indoklás igaz.

E (- -): Mindkettő hamis.

...**A**.... 1. A segítőkész, támogató, a gyermekre odafigyelő szülők példaképként szolgálnak a gyermekek számára, akik így empatikusabbá válnak, ezért elmondható, hogy az empátia kialakulásában jelentős szerepe van a szülői nevelésnek.

...**E**.... 2. Az informális csoportok tagjaik akaratától függetlenül léteznek, ezért ezekben a csoportokban a tagok tevékenységüknek megfelelően meghatározott pozíciókkal rendelkeznek, amelyekhez a szervezet által szankcionált viselkedés, szerep járul.

...**C**.... 3. Az egyénnek többféle szerepelvárásnak kell megfelelnie, ezek egymással mindig konfliktusmentesen összeegyeztethetők.

...B.... 4. A szereptanulás az a folyamat, amely során megtanuljuk, hogy velünk hasonló helyzetben lévő személyekhez hasonlóan viselkedjünk, ezért belső konfliktus alakul ki, ha a szerep teljesítése az egyén valamely belső meggyőződésének a feladását követeli.

...D.... 5. A szekunder/másodlagos csoport tagjait szoros érzelmi szálak kötik össze, mert tagjai rendszeresen találkoznak, a csoport gyakran valamilyen konkrét gyakorlati cél érdekében jön létre.

...A.... 6. A szerepek tanulását bizonyos tényezők gátolják, illetve segítik: segítő tényező pl. a szerep tisztázottsága, amely szerint egyértelműek az elvárások a szereppartnerek részéről.

...B....7. A csoport tagjai között interakció zajlik, mert az együttesen átélt élményeknek fokozott az indulati színezete.

Minden helyes válasz 1-1 pont.

Szöveges (kifejtendő) feladatok

1. Írjon három hasonlóságot és három különbséget, amelyek megfigyelhetők az óvodáskorú gyermek játék- és munkatevékenysége között! 6 pont

Hasonlóságok:

- pozitív viszony a tevékenység céljához
- szívesen, odaadással végzett tevékenység
- az eredmény feletti siker újabb tevékenységre készíteti a gyermeket

Különbségek:

- a munka célja a gyermek számára kívülről jövő készítés, a játék belső készítésből származik
- a munka eredménye a gyermek és a felnőtt részéről is mérhető, értékelhető
- a munka felelősségvállalást jelent: az el nem végzett munka hiányt okoz
- a munka alaposabb ismereteket, kialakultabb készségeket igényel, mint a játék

Más, szakmailag helyes válasz is elfogadható.

Minden helyes válasz 1-1, összesen 6 pont.

2. Fogalmazza meg, milyen következményei lehetnek az egyén személyiségfejlődésében, ha a stabil anya-gyermek kapcsolat nem biztosított! 12 pont

- **sérül a hajlam a szociabilitásra**
- **hiányzik az érzelmi biztonság, érzelmi elhanyagoltság a jellemző**
- **hospitalizációs ártalmak**
- **csökken a motiváció**
- **lassul az értelmi fejlődés**
- **károsodnak a nagymozgások és a manipulációs tevékenység**
- **sérül a kapcsolatteremtési képesség**
- **későbbi kötődési problémák**

Más, szakmailag helyes válasz is elfogadható.

Minden helyes válasz 2-2, összesen 12 pont.

3. Ismertesse az időskor legfőbb biológiai és szociális változásait! Legalább 8-8 tényezőre térjen ki! 16 pont

Biológiai változások:

- **A test szerkezete és működése károsodik: érzékelése és mozgásképesége átalakul.**
- **Csökken az alkalmazkodóképesség és bizonyos teljesítmények.**
- **Előfordulhat betegségek, károsodások felhalmozódása.**
- **A csont tömörsége csökken, ez növeli a törés veszélyét.**
- **Az ízületek mozgása merevebb és korlátozottabb.**
- **A bőr halványabbá és foltosabbá válik, elveszti rugalmasságát.**
- **A testhőmérséklet szabályozása nem kielégítő.**
- **A látási és a hallási képesség gyengül.**
- **A beszéd lassabbá válik.**
- **Aktív életmóddal a fizikai és szellemi hanyatlás megelőzhető, lassítható.**

Szociális változások:

- **A társadalmi kölcsönhatások mennyisége csökken.**
- **A nyugdíjazással a foglalkozás körében meglévő kapcsolatok, barátságok megszakadnak.**
- **A fizetésért végzett tevékenység felelőssége megszűnik.**
- **Lehetőség nyílik olyan tevékenységekre, amelyekre korábban nem kerülhetett sor, pl. utazások, hobby...**

-
- **Betegségek, anyagi bizonytalanság esetében kialakulhat függő helyzet a családtól, a társadalomtól.**
 - **Kompetencia- és presztízsvesztés a munkában és az élet más területén.**
 - **Feleslegesség érzése.**
 - **Konfliktusok a családdal, a fiatalokkal.**
 - **Elmagányosodás.**
 - **Lehetőség új kapcsolatok kialakítására (pl. nyugdíjas klubok) és aktív részvételre a család életében (pl. unokák).**
 - **Tapasztalatok megosztása.**
 - **Az idős munkavállaló helyzetének változása a munkaerő piacon.**

Más, szakmailag helyes válasz is elfogadható.

Minden helyes válasz 1-1 pont. A vizsgázónak egyaránt ki kell térnie a biológiai és a társadalmi változásokra (8-8 pont).

4. Mutassa be a Waldorf-pedagógia legjellemzőbb sajátosságait! Írjon nyolc jellemzőt az óvodai nevelés és 8 jellemzőt az iskolai nevelés-oktatás jellegzetességeire is! 16 pont

- **A Waldorf-pedagógia megalapítója az osztrák Rudolf Steiner (1861-1925).**
- **Az első Waldorf-iskola 1919-ben alakult Stuttgartban. Ennek az iskolának az alapítását Emil Molt, a Waldorf-Astoria cigarettagyár tulajdonosa kezdeményezte.**
- **A Waldorf-pedagógiában döntően az életkori sajátosságok határozzák meg a tevékenységformákat, a módszert és a tananyagot.**
- **A Waldorf-iskola nem felekezeti, nincsen benne hely hátrányos megkülönböztetéseknek vagy politikai tevékenységnek. A keresztény kultúra értékeit közvetíti, de felekezethez kötött vallási, világnézeti nevelés nem jelenik meg az iskolákban.**
- **Szellemi háttere az antropozófia („emberi bölcsesség”, keresztény alapokon álló szellemi tudomány).**
- **A Waldorf-iskolát a szív, a kéz és a fej iskolájának is nevezik, mivel a gyermekek testi, lelki és szellemi fejlődését harmonikus egységben kezeli:**
 - **a szív iskolája, mert a művészeteknek mint az érzelmek megformált kifejezésének nagy szerepet tulajdonít,**
 - **a kéz iskolája is, mert a kézügyesség fejlesztésén keresztül neveli és erősíti a gyerek akaratát,**

-
- a fej iskolázása a hagyományos értelemben vett tananyag elsajátítását jelenti, de ezen túlmenően a pontos megfigyelés, a gondolkodás és az önálló következtetés képességének fejlesztését is.
 - A Waldorf-pedagógia alapvető célja:
 - az intellektuális tudás életkori sajátosságokhoz igazodó átadása,
 - képességfejlesztés,
 - személyiségfejlesztés,
 - szocializáció
 - értékközvetítés.
 - A Waldorf-pedagógia (is) a gyerek alapos megismeréséből indul ki.
 - A Waldorf-óvoda
 - Az első hat vagy hét év során a gyermek testi fejlődése a legfontosabb.
 - Az óvodai csoport tagjai vegyes életkorúak.
 - Oktatásra nincs szükség.
 - Az óvodáskorra jellemző az utánzáson alapuló tanulás. Mintául az óvónők tevékenysége szolgál, alapja a szabad játék.
 - A játékszerek legyenek egyszerűek, elkészíthetőek. A játékba beletartozik a dalok és a versek tanulása, az egyszerű népmesék hallgatása, eljátszása, ünnepi készülődések.
 - A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos ritmikus játékok évi, havi, heti és napi ritmusokban zajlanak. Így biztosítják a gyermekeknek az érzelmi biztonságot.
 - Waldorf-iskola
 - Az oktatás-nevelés harmonizáló hatást fejt ki, mely kihat az egész szervezetre, a test ritmusaira és működésére is.
 - Ösztönöz a fejlődéshez elengedhetetlen tapasztalatok megszerzésére, a gyermeket a mindenkori érettségének megfelelő kihívások elé állítja.
 - Törekszik arra, hogy minden egyes gyermekben a lehető legoptimálisabb mértékben bontakoztassa ki a benne rejlő lehetőségeket.
 - A tanár személyes példamutatásával, tekintélyével jelent nevelő erőt a gyermekek számára.
 - Az osztálytanító nyolc éven keresztül irányítja gyerekeit, így lehetősége nyílik az alapos megismerésre, ami a munka alapvető feltétele.
-

-
- A Waldorf-iskolákban késleltetett az olvasástanítás. Mivel a **gondolkodás** a konkrét műveletektől a fogalmi műveletek felé fejlődik, az ember a mozgástól és a gesztusoktól halad a festésig, a rajzolásig (képekig), majd az írásig, csak ezután jut el a fogalmi gondolkodáshoz, az olvasáshoz.
 - A Waldorf-iskolákban a közismereti tárgyak oktatása epochális, ciklikus rendszerben történik. Epochákban, korszakokban folyik a tanítás, ez azt jelenti, hogy három-négy héten keresztül a tanítás első két órájában, az ún. főoktatás keretén belül folyamatosan ugyanazzal a tantárggyal foglalkoznak. Így lehetőség nyílik a tantárgyban való alapos elmélyülésre, az egyéni fejlődési ütem figyelembevételére.
 - A mozgás az iskolai nevelés egészét átszövi: euritmia.
 - Kiemelt jelentősége van a művészeteknek. Az éneklés, a hangszeres zene, az euritmia (mozgásművészeti ág: vers, zene, mozgás/tánc), a festés, rajzolás, agyagozás stb.
 - A Waldorf-iskolában nincsenek tankönyvek. Nagyalakú, sima lapú füzeteket használnak a gyerekek, amelyekbe az osztálytanító vezetésével, maguk készítik el "könyveiket", ezekből tanulnak (epochafüzetek). Az órai témakörökkel kapcsolatosan írnak, rajzolnak.
 - A különböző tantárgyakból tudáspróbák, előadások alkalmával mutatják be megszerzett tudásukat. A dolgozatokat, beszámolókat a tanár szövegesen, pontszámokkal vagy kb. hatodik osztálytól százalékosan értékeli.
 - Lehetőség van egyéni foglalkozásra és tehetséggondozásra.
 - Nincs osztályozás, bukás. A felettetés helyébe az együttes tevékenységben való részvétel lép. A gyerekeket saját magukhoz viszonyítva, egyéni fejlődésük alapján ítélik meg.
 - A Waldorf-bizonyítvány szöveges értékelése az iskolaév alatt elért fejlődést, illetve annak nehézségeit tartalmazza, és ennek megfelelően tanácsokat ad a további munkához. Év végén a tanulók állami és Waldorf-bizonyítványt kapnak.

Más, szakmailag helyes válasz is elfogadható.

Minden helyes válasz 1-1 pont.